

УДК 94 (477) «2014-2016»

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА В ДИСКУРСІ ЗАХІДНИХ МАС-МЕДІА (2014–2016 РР.)*

Ірина КРАСНОДЕМСЬКА

кандидат історичних наук,
провідний науковий співробітник відділу історичних студій НДІУ

Анотація. У статті розкривається реакція західних мас-медіа на події в Україні початку 2014 р., зокрема, досліджено висвітлення ними Революції гідності і анексії Криму Росією, конфлікту на сході України; охарактеризовано проблематику та динаміку публікацій, які торкаються цих подій, їх позитивні і негативні сторони.

Ключові слова: реакція, західні ЗМІ, російська агресія, російсько-українська війна, анексія Криму, Революція гідності, наслідки.

РОССИЙСКО-УКРАИНСКАЯ ВОЙНА В ДИСКУРСЕ ЗАПАДНЫХ МАСС-МЕДИА (2014–2016 ГГ.)

Ирина КРАСНОДЕМСКАЯ

кандидат исторических наук,
ведущий научный сотрудник отдела исторических исследований НИИУ

Аннотация. В статье раскрывается реакция западных СМИ на события в Украине начала 2014 г., в частности, исследовано освещение ими Революции достоинства и аннексии Крыма Россией, конфликта на востоке Украины; охарактеризованы проблематика и динамика публикаций, касающихся этих событий, их положительные и отрицательные стороны.

Ключевые слова: реакция, западные СМИ, российская агрессия, российско-украинская война, аннексия Крыма, Революция достоинства, последствия.

RUSSIAN-UKRAINIAN WAR IN THE DISCOURSE OF WESTERN MASS MEDIA (2014–2016)

Iryna KRASNODEMSKA

Candidate of Historical Sciences,
lead research fellow of the Historical Studies Department of RIUS

Annotation. The article reveals the reaction of western mass media to the events in Ukraine in early 2014. In particular, the coverage of the Revolution of Dignity, the annexation of Crimea by Russia, and the conflict in eastern Ukraine is explored; the issues and dynamics of publications affecting these events, their positive and negative aspects are described.

Key words: reaction, western mass media, Russian aggression, Russian-Ukrainian war, annexation of Crimea, Revolution of Dignity, consequences.

* Публікація містить результати досліджень, проведених за грантової підтримки Державного фонду фундаментальних досліджень за конкурсним проектом № Ф72/54-2017 «Історичні передумови та сучасні суспільні наслідки агресії Російської Федерації проти України 2014–2016 років».

З початку XXI ст. на Європейському континенті відбувається напружене геополітичне суперництво двох важливих світових політичних центрів впливу – ЄС і Російської Федерації, які послідовно втілюють у життя засадничо різні напрями інтеграції в міждержавні проекти посткомуністичних країн Східної Європи та Кавказу. Якщо ЄС проводить політику розширення та постання ряду держав-партнерів, які б формували свою внутрішню та зовнішню політику на демократичних принципах, то Російська Федерація прагне перетворити ці країни на території винятково своїх інтересів, експортуючи до них євразійську (авторитарну) державницьку модель з т. зв. «керованою демократією» і заснуванням під власною опікою міцного інтеграційного утворення, яке б функціонувало за її принципами та світоглядом.

Зокрема, політику «розділяй і володарюй» щодо своїх сусідів Росія випробувала ще 1992 р. на Молдові, коли у Придністров'ї було створено т. зв. Придністровську Молдавську Республіку (ПМР), та Грузії: у 1992 – 1993 рр. – безпосередньою військовою допомогою абхазьким та південноосетинським сепаратистам і у серпні 2008 р. – прямою військовою агресією, в результаті якої російські війська повністю окупували Абхазію, Південну Осетію. Більше того, Росія визнала «незалежними державами» контрольовані нею Абхазію і Південну Осетію.

Внаслідок «багатовекторності» своєї зовнішньої політики Україна поступово ставала центром геополітичного протиборства між РФ та країнами ЄС. Росія намагалася не допустити європейської інтеграції України та підпорядкувати її власним геополітичним цілям.

Зауважимо, що російська політика щодо України пройшла три етапи розвитку: 1) м'яке переконання в євразійській інтеграції під протекцією РФ; 2) жорстке змушування до неї (з використанням політико-дипломатичних, економічних, енергетичних, інформаційних важелів впливу); 3) пряма військова агресія з 2014 р.

Після перемоги в Україні у лютому 2014 р. Революції гідності керівництво Російської Федерації відкрито взяло курс на фактичне знищення незалежної Української держави: російськими військами було окуповано Крим, а після т. зв. «народного референдуму», що відбувся там 16 березня 2014 р. під дулами російських автоматів, через декілька днів РФ анексувала півострів. На частині Донбасу за безпосередньою участю російських військово-політичних структур та різних найманців місцеві проросійські колаборанти 7 квітня 2014 р. проголосили т. зв. Донецьку Народну Республіку (ДНР) та 27 квітня 2014 р. – Луганську Народну Республіку (ЛНР). Все це – наслідки шовіністичної великодержавної політики російської панівної еліти, яка розпад СРСР у 1991 р. і здобуття Україною незалежності розглядала як «прикре історичне непорозуміння».

Незважаючи на те, що історичні зміни, які відбулися в Україні під впливом Євромайдану (30 листопада 2013 р. – 23 лютого 2014 р.), та російська агресія 2014–2016 рр. потребують певного часу для їхнього осмислення, все ж спробуємо прослідкувати трансформацію світової громадської думки щодо цих подій.

Російсько-українській війні на півдні та сході України, яка триває вже понад 3 роки, передувала Революція гідності (грудень 2013 – лютий 2014). Саме й

зарубіжні засоби масової інформації початку 2014 р. приділяли значну увагу, публікуючи фото з Майдану в Україні, різні інформаційні й аналітичні статті, в яких висвітлювався перебіг протистояння та висловлювалися сподівання на зміни, роздуми про цінності, заклики до застосування санкцій та скинення з посади тогочасного президента В. Януковича, побоювання громадянської війни та югославського сценарію.

Особливий резонанс (стурбованість) викликали спроби кривавого розгону Майдану та масові розстріли 18–19 лютого 2014 р. «Найбільше кровопролиття» за часи незалежності України, «останній український фронт», «поринання у безлад» – такими словами описували світові видання події 18–21 лютого 2014 р.

Зокрема, німецький часопис «Frankfurter Allgemeine» 18 лютого закликав західне співтовариство спробувати запобігти ще більшому кровопролиттю в Україні та зауважував, що «у Києві сьогодні йдеться про майбутнє країни і про ще багато чого іншого». «Україна досягла точки, в якій ризик громадянської війни неймовірно великий. Вина лежить на режимі президента Януковича, тому що він саботував можливість політичного рішення», – зазначалося в ньому [9].

Німецька газета «Sueddeutsche Zeitung» 19 лютого опублікувала статтю «Київ у вогні – згоди у перемовинах не досягнуто», в якій повідомляла про ті трагічні події, загиблих, поранених в результаті нічних сутичок на Майдані. 20 лютого «Der Spiegel Online International» (англомовна версія), «Daily Mail» («Повернення імперії зла та нація на порозі громадянської війни») розмірковували над значенням протистояння в Україні у світовому масштабі, попереджували про

можливість розгортання громадянської війни в країні. У цих публікаціях провина за загострення ситуації в центрі Києва покладалася на президента РФ В. Путіна, який бажає відновити Радянський Союз та змушує українців приєднатися до альянсу з Москвою [4].

Проте не всі медіа були однозначні у своїй позиції щодо Володимира Путіна та В. Януковича та їхньої ролі у кровопролитті кінця лютого. Так, на німецькому телевізійному каналі ARD з'явилася передача-розслідування цього злочину, на якій зазначалося, що не колишній президент Віктор Янукович та його спецпризначенці винні у вбивствах, а самі протестувальники. Утім у цілому пізніше таких передач на чільних німецьких каналах не з'являлося [9].

«Зображення тіл, пробитих кулями і звалених серед напівзотлілих уламків руйнувань, а також медичних працівників, які з криком несуть вбитих та поранених до закладів невідкладної допомоги, деякі з яких розташовані у холі готелю, шокували країну та світ», – таку картину подій у Києві відтворила американська газета «The New York Times» своїм читачам 21 лютого [4].

Вітаючи в цілому підписання 21 лютого 2014 р. угоди про врегулювання кризи, німецькі мас-медіа висловлювали серйозне занепокоєння політичною невизначеністю України та закликали українську політичну еліту не повторювати помилок, скоєних після Помаранчевої революції 2004 р. [28].

Тоді німці не зовсім прихильно сприйняли ідею Дж. Сороса щодо нового плану Маршалла для України, оскільки були незадоволені фінансуванням за рахунок німецьких платників податків кризових країн зони євро і не бажали

знаходити додаткових коштів на новий план Маршалла [29].

Німецькі видання («Süddeutsche Zeitung», «Allgemeine Zeitung»), приділяючи значну увагу політичним змінам в Україні та майбутньому України, закликали її після нормалізації ситуації повернутися до курсу на європейську інтеграцію, з якого звернув В. Янукович [2].

Газета «Die Welt» у статті «Україна в ЄС? Гарна ілюзія» так реагує на можливе надання Києву перспективи членства: «Зміни в Україні відбулися так шалено, що сила Майдану декому здається безмежною. Ю. Тимошенко говорить про те, що її країна за короткий час може стати членом ЄС» [2].

«Україна – це європейська країна, історично і сьогодні. Утім ейфорія – поганий порадинок. Євросоюз має швидко допомогти Україні. Однак він не повинен заплутатися у пафосі свободи і прориву в Україні. ... ЄС має захистити українців від розчарування і тому сьогодні дозволити зближення, однак сказати «ні» перспективі вступу. ... Урок етапів розширення такий: членство на часі тоді, коли країни до цього дозріли – а не задовго до того в надії, що так станеться», – пише Флоріан Едер на сторінках цієї газети [2].

Газета «Frankfurter Allgemeine Zeitung» у статті «Українські сценарії» аналізує виклики, котрі можливий розвиток подій в Україні ставить перед Північноатлантичним альянсом. «У НАТО донині ще не відбулося ґрунтовне обговорення сценаріїв та ймовірностей, котрі у наступні дні і тижні можуть мати місце в Україні. Перший обмін думками запланований на вечерю, на яку запрошено міністрів оборони під час їхньої зустрічі у Брюсселі.

За словами дипломатів, очевидним є те, що ситуація у країні після повалення Віктора Януковича не стабілізувалася. На їхню думку, розділення, громадянська війна або воєнне втручання Росії усе ще можливі. Найбільш небезпечним сценарієм було би воєнне втручання Росії, наприклад, заради «звільнення» Криму. Після досвіду із російським вторгненням у Грузію «для захисту російських громадян» у НАТО більше апіорі не виключають подібні дії», – йдеться у часописі [2].

Австрійське видання у своїй редакційній статті «Die Presse» закликало: «Час прогнати Януковича!» [9].

Стурбованість німецького суспільства викликали дії Росії, спрямовані на анексію Криму. Такі дії розглядалися як спроба В. Путіна «націоналізувати» російську еліту та продовжувати побудову режиму авторитарної «суверенної демократії» [30].

Підтримка 1 березня 2014 р. обома палатами Державної думи РФ звернення президента Росії В. Путіна про дозвіл на застосування Збройних сил Російської Федерації на території України тлумачилася німецькою пресою як «контрольована ескалація» подій навколо Криму [30].

В той же час американські засоби масової інформації засуджували насильство з обох сторін та звертали увагу на застереження адміністрації президента США щодо введення надзвичайного стану в Україні. Про це, зокрема, йшлося у статті «Український лідер хапається за владу на тлі поширення хаосу» («The New York Times») з посиланням на слова представника Держдепартаменту США. Крім цього, видання зазначало, що країна поринає у «ще більший безлад» [4].

Однією з провідних тем в американській пресі була політична роз'єднаність українського суспільства. Часописи «Time», «The Washington Post», «Usa today» та ін. писали про Україну як про поділену країну, яка стоїть між минулим і майбутнім, та вказували на різне ставлення до тодішнього президента В. Януковича (вороже – на заході, прихильне – на сході України). Описуючи ті буремні події як найбільш жорстокі за всю історію незалежної України, вони зазначали, що Київ стоїть на порозі «переламного моменту». На думку політичного оглядача газети «Washington Post» Дж. Вілла, ситуація в Україні, швидше за все, є «фінальним епізодом холодної війни». «Агонія України – це відлуння процесу зачистки після «експерименту», що затягнувся», – писав він, називаючи «експериментом» існування Радянського Союзу [4].

Після втечі В. Януковича топ-темою українського питання у світових ЗМІ стала окупація, а потім анексія Криму Російською Федерацією. З початку березня 2014 р. у часописі «The Washington Post» вийшли десятки статей, присвячені цьому питанню. Зокрема, «Крим проводить референдум про вступ до Росії», «Парламент Криму приєднується до Росії», «США застерігають Росію від анексії Криму», «Кримчани голосують, щоб відірватися від України, приєднатися до Росії», «Росія визнає незалежність Криму, виступаючи проти нових санкцій США та ЄС», «Сумнівний кримський референдум про анексію з боку Росії», «Кремль каже, що зараз Крим офіційно є частиною Росії після підписання договору, промова Путіна», «Що спонукає Путіна?», «Недоліки Криму для Росії», «Створення федеральної України?»,

«Росія святкує анексію Криму, поки Україна дивиться на Захід, чекаючи підтримки», «США застерігають Росію від анексії Криму» та ін.

Вважаємо за необхідне коротко зупинитися на основних історичних моментах окупації та анексії Кримського півострова у лютому–березні 2014 р. та показати реакцію на ці події світових засобів масової інформації. Спочатку 23 лютого у Севастополі відбувся 20-тисячний мітинг, на якому було прийнято рішення не перераховувати у Київ податки і міським головою проголошено громадянина Росії О. Чалого. 27 лютого 2014 р. невідомі «зелені чоловічки» (російські бойовики, спецназівці) у військовій формі без розпізнавальних знаків за участю місцевих проросійських бойовиків захопили будівлі парламенту та уряду Криму. Тим часом депутати Верховної Ради АР Крим прагнули якнайшвидше втілити в життя свої ідеї про відділення від України та приєднання до Росії (які президент Б. Обама, новий уряд у Києві та європейські лідери вважали провокаційними й незаконними). Відтак вони зібралися на позачергову сесію й ухвалили рішення про проведення референдуму з питання подальшої долі Криму 16 березня 2014 р. (спочатку його планували провести 25 травня, згодом перенесли на 30 березня) для підтвердження цього рішення [15]. Зокрема, кримчани мали відповісти на питання про відновлення конституції Криму 1992 р. і про входження Криму до складу Росії.

Оголошення референдуму відбулося всупереч українському законодавству, що не передбачає проведення місцевих референдумів; а питання щодо зміни кордонів України мають виноситися виключно на всеукраїнський референдум.

Попри указ тодішнього виконувача обов'язків президента України О. Турчинова про призупинення рішення кримського парламенту, рішення Конституційного Суду України, що визнав оголошення референдуму в Криму таким, що не відповідає Конституції України, а також позицію Ради Безпеки ООН, псевдореферендум таки було проведено. Так звані «міжнародними спостерігачами», яких РФ та кримські сепаратисти допустили на півострів для роботи на «референдумі», були представники ультраправих, неонацистських і комуністичних європейських партій та особи з нацистськими й прокомуністичними поглядами.

Упродовж двох тижнів проросійські сили провели в Криму великі мітинги, тоді як проукраїнські мітинги були меншими та спорадичнішими. Кримський уряд перестав транслювати українські телевізійні програми та замінив їх програмами з Москви. Проукраїнські активісти та журналісти були затримані, оскільки кримський уряд попередив, що провокатори можуть викликати проблеми, а деякі поскаржилися на побиття бойовиками, – писала американська «The Washington Post» 17 березня [18].

Вона також зазначала, що в умовах бойкотування референдуму кримсько-татарським народом, присутності великої кількості озброєних російських військовослужбовців, а також фальсифікацій, за повідомленням кримського виборчого прес-секретаря М. Малишева, на референдумі в АРК проголосувало 1274096 кримчан (83,1 % від загальної кількості виборців), з яких 1023002 (96,77 %) – «за воз'єднання з РФ» та 31997 (2,51 %) – «проти», 9097 бюлетенів були визнані недійсними [16].

Більшість кримських татар, мусульманської меншини, не голосували. На деяких дільницях, як заявляли чиновники, не було зареєстровано жодного татарина упродовж дня [18]. «Це абсолютно нелегітимно, і я не можу не думати про те, що станеться після цього», – сказала 40-річна Т. Жітова. «Я росіянка, а мій чоловік татарин. У нас ніколи не було жодних проблем. Життя в Україні – не ідеальне, але воно було мирним. Тепер Росія намагається розділити нас», – писало видання [18].

Кореспондент «The Washington Post» Ілля Сомін у своїй статті «Сумнівний кримський референдум про анексію з боку Росії» говорив про те, що результат референдуму, цілком імовірно, був досягнутий шахрайством та залякуванням – тактикою, яку використовував режим В. Путіна в самій Росії. Ймовірність шахрайства також підтверджується тим фактом, що навіть деяким російським журналістам було заборонено спостерігати за підрахунком голосів і їх камеру розбили чиновники, – писав він [20].

Один із фактів тиску на журналістів наводить американська «USA Today». За словами незалежного репортера з Кіпру Тетяни Ткаченко, її допитували до 4 години ранку в холодній кімнаті під дулом автомата і загрожували посадити у в'язницю за шпигунство, але згодом відпустили [33].

На думку американського журналіста, телеведучого, блогера Б. Фрідмана, в тій ситуації загрозливим для потенційних противників анексії був «контроль режиму, який має великий досвід переслідування політичних опонентів. Можливість переслідування чи жорстокого поводження сама по собі залякує» [20].

Спілкуючись у ті дні кілька разів з В. Путіним, Президент США Б. Обама заявляв, що референдум «ніколи не буде визнаний Сполученими Штатами та міжнародною спільнотою» і що «ми готові накласти додаткові санкції на Росію за її дії» [17], а також зазначав, що «вирішення питання щодо Криму не може бути досягнуте дипломатичним шляхом, коли російські військові сили продовжують вторгнення на територію України, а масштабні російські військові навчання на кордонах України лише загострюють напругу» [17].

У телефонній розмові з держсекретарем США Джоном Керрі міністр закордонних справ Росії Сергій Лавров зауважив, що «результати мають стати відправною точкою у визначенні майбутнього півострова» відповідно до заяви, оприлюдненої МЗС Росії. У свою чергу Дж. Керрі підтвердив, що уряд США не визнає результатів референдуму, і висловив серйозні побоювання щодо російської військової діяльності біля кримського кордону та продовження провокацій у східних містах України [16; 17].

Невдовзі після цього дзвінка Міністерство закордонних справ Росії з обережним оптимізмом зазначило, що обидві сторони домовились продовжувати працювати над вирішенням кризи через «якнайшвидший запуск конституційної реформи» в Україні» [16; 17].

Результати «референдуму про самовизначення» Криму, який відбувся 16 березня 2014 р., не стали сенсацією для німців, які заперечували будь-які аналогії із проблемою Косово. Пояснювалося це тим, що європейський курс Сербії має деякі протиріччя. З одного боку, Сербія домагається, аби питання визнання

незалежності Косово не прив'язувалося до її вступу в ЄС, але, з другого боку, намагається використати ЄС з метою тиску на Косово. Насправді ж фінансово-економічна залежність Косово залишається головним фактором слабкості його незалежності. Тому Косово балансує на межі, яка відділяє держави, які «відбулися», від держав, які визнаються «проблемними» [5, с. 172].

18 березня 2014 р. «The Washington Post» опублікувала ґрунтовний аналіз промови В. Путіна в Кремлі з приводу підписання Договору про прийняття Криму до складу Росії. І хоча у своєму виступі В. Путін порівнював приєднання Криму до РФ із здобуттям незалежності Косово у 2008 р. та возз'єднанням Німеччини у 1990 р., але насправді це – перший випадок, коли одна європейська нація захопила територію іншої, з кінця Другої світової війни, – писала газета [22].

У ті буремні дні німецьке видання «Bild» стверджувало, що в Росії планували анексію Криму ще задовго до подій 2014 р. Посилаючись на литовських прикордонників, у статті описують випадок з двома особами, яких затримали під час поїздки з Калінінграда до Росії через Литву. У затриманих 1992 р. та 1994 р. народження вилучили паспорти, де місцем народження були вказані Одеса та Крим, позначені як території РФ. Автори публікації зазначають, що один із конфіскованих документів був виданий 24 грудня 2013 р., інший – «міг діяти ще з 2011-го» [10].

«Цей документ є кричущим доказом офіційної позиції Росії щодо територіальної цілісності України та незаконної анексії Кримського півострова», – писала «Bild», уточнивши, що громадянам Росії

з такими паспортами заборонили проїзд через Литву. Крім того, у статті опубліковані зразки згаданих документів [10].

Анексію Криму у німецьких ЗМІ називали ціною за неприєднання України до Митного союзу. Серед провідних рейтингових політиків Німеччини публічно лише міністр фінансів, християнський демократ Вольфганг Шойбле, порівняв дії В. Путіна у Криму з діями А. Гітлера щодо судетських німців [5, с. 172].

В інтерв'ю німецькій пресі колишній глава колишньої російської нафтової компанії «ЮКОС» М. Ходорковський прогнозував, що західні санкції відштовхнуть еліту від В. Путіна, а агресія Росії проти України спровокує громадянську війну у Росії [20, с. 1]. Доти виконувача обов'язків президента України О. Турчинова закликали погодитись на референдум щодо федералізації України, вбачаючи у відмові від цього «пропаганду» українсько-російської війни [22, с. 80]. У спробі запобігти такому сценарію розвитку подій канцлер Німеччини А. Меркель запропонувала проводити під егідою ОБСЄ «круглі столи» в Україні щодо національного примирення сходу й заходу без вирішення питання про статус російської мови та позаблокового статусу України [5, с. 172].

Поряд із німецькими значну увагу проблемам українсько-російських відносин, які на той час загострилися у зв'язку з анексією Криму та проявами сепаратизму на сході України, приділяв польський тижневик «Rzeczpospolita». У ньому з цієї тематики було опубліковано 28 статей. Часопис активно виступав проти пропозиції Москви зняти обмеження, які раніше були накладені на українських виробників в обмін на відмову Києва від Угоди про асоціацію з ЄС

(Р. Совсун. «Російська «морквинка» для України»). Автори статей здебільшого засуджують анексію Криму та порушення українських кордонів (В. Гурецький. «За прикладом Криму Путін може анексувати частину Казахстану»). Журналісти часопису вказують на реальну загрозу військового вторгнення Росії в Україну і висловлюють підтримку українському народу у зв'язку з проросійськими сепаратистськими операціями на сході України (М. Міхалак. «Україна: паспортний контроль на кордоні з Донбасом»). Загалом даній темі присвячено 21 % публікацій, з них позитивні – 16 %, негативні – 5 % [7, с. 68].

Після т. зв. «кримського референдуму» в світових мас-медіа з'явилися публікації про необхідність негайного запровадження фінансових санкцій до російських і українських держслужбовців, причетних до підтримки кримського референдуму і анексії Криму.

Уже тоді видання «The Washington Post» зазначало у своїй редакційній статті, що найпотужнішим невійськовим інструментом, яким володіють США, є виключення Росії зі своєї банківської системи. Сполучені Штати Америки та більшість західних країн заявили, що не визнають результатів референдуму, посилячись на російську військову окупацію, яка тоді розпочалася, і кризові умови, за яких «голосування» було проведене [16; 9].

Доки Росія не завершить свої «провокаційні» військові формування, виведе свої війська з Криму назад до своїх казарм і зупинить своїх «партизанів» від агітації в українських містах, – заявляв американський чиновник, – політичні увертюри не можна сприймати серйозно [27].

Голова Комітету з питань зовнішніх відносин Сенату США Роберт Менендес (DN. J.) в інтерв'ю «Fox News Sunday» зазначив: «Путін розпочав гру російської рулетки, і я думаю, що Сполучені Штати та Захід мають дуже чітко відповісти, тому що він розрахує, наскільки може піти далі. Це означає наявність дуже сильних санкцій. ... І ці санкції готові – проти міністра оборони, Федеральної служби безпеки, секретаря Ради безпеки, можливо, керівників «Газпрому» та «Роснафти», які є їхніми нафтовими та газовими компаніями...» [27].

Санкції США передбачали заморожування активів та заборони на поїздки деяких найближчих помічників В. Путіна. Європейський Союз окремо оголосив санкції щодо 21 особи, включаючи кількох російських військових командирів. Європейський список не включав помічників Кремля.

Один із американських чиновників зауважував стосовно санкцій, що всі активи заморожені; жоден американець не може вести бізнес з ними. Наприклад, якщо вони хочуть здійснювати транзакції в доларах, то не зможуть цього зробити. Люди, які підпадають під санкції, як правило, мають великі труднощі у доступі до фінансових послуг в інших країнах світу, зокрема в Європі та в Перській затоці [20].

І хоча у Москві політики жартували про санкції, заходи почали демонструвати ефективність, і кількості тисяч росіян відчували їхній вплив. «Master Card» та «Visa» припинили ведення операцій з банком «Росія», «SMP Bankom» та іншими дрібними банками [26].

Інший вищий американський чиновник підкреслив, що заходи були спрямовані на те, щоб блокувати

особисті активи та багатство В. Путіна [20].

Деякі республіканські законодавці вважали заходи адміністрації Б. Обами з впровадження санкцій недостатніми. Зокрема, сенатор Дж. Маккейн (штат Арізона) закликав до «набагато суттєвішої відповіді», наголошуючи, що санкції лише щодо семи росіян «на цьому етапі є абсолютно неадекватною». Сенатор Т. Круз (Техас) описав американську політику щодо Росії як «заспокоєння» і закликав до розширення американської військової присутності в Східній Європі [19].

Разом із США до економічних санкцій проти Росії приєдналася і Німеччина. Але в ці дні віце-канцлер соціал-демократ З. Габріель вів переговори у Москві щодо мінімізації збитків для німецького бізнесу від санкцій [31]. Лунали у німецькій пресі й застереження від проведення прямих історичних паралелей: «Путін – не Гітлер, Крим – не Судети, 2014 – не 1938» [32].

Цікавим, на нашу думку, є аналіз на шпальтах «The Washington Post» заяви В. Путіна про намір зробити Крим частиною Російської Федерації та про те, що РФ не претендує на інші території України за межами Криму, журналіста Джошуа Такера, який спробував пояснити мотивацію дій російського президента, їх наслідки та виділив 4 основні твердження й аргументував їх: 1) значення Криму для російської безпеки; 2) план «Великої Росії»; 3) Крим – путінський новий виборчий округ після 2011 року; 4) приклад Євромайдану – загроза російському політичному режиму. «Ці чотири пояснення, звичайно, не виключають усіх аргументів, що виникають там, і є деякі точки зору щодо їх взаємозв'язку, але я вважаю, що вони охоплюють багато з

них, і сподіваюся, що вони будуть корисними для роздумів стосовно Росії, України та Криму», – зауважував він [23].

Політолог Колумбійського університету Тімоті Фрай у дописі «Недоліки Криму для Росії» назвав проведений референдум у Криму «жартом, закутанним у фарс всередині трагедії. Голосування серед озброєних солдатів з фальсифікованими бюлетенями та мало часу для публічного обговорення навряд чи є найкращою практикою» [24]. Зосереджуючи свою увагу на економічній і політичній ситуації в Росії, вчений ставить питання: чи передбачення уповільнення економіки та зниження особистої популярності в майбутньому змусить Росію швидше повторювати кримський сценарій у Східній Україні, Придністров'ї, Казахстані чи Балтії як спосіб відвернути увагу від суттєвіших проблем, чи ці негативні тенденції будуть проваленими зовнішньою політикою Росії? І робить висновок, що події в Криму, ймовірно, відвернуть Росію від вирішення найважливіших проблем. Анексія Криму – можливо, лише другий такий перерозподіл території між країнами в післявоєнній Європі – стане великим благом для Кремля, але для Москви тут криються справжні проблеми [24].

«Ненаситний» – із такою статтею та обкладинкою вийшов впливовий британський журнал «The Economist» після того, як з анексією Криму Росія поширила свою агресію на схід України [9]. «Спершу Володимир Путін пошматував Грузію, але світ пробачив йому, тому що Росія занадто важлива, щоб кинути її напризволяще. Потім він «проковтнув» Крим, але світ йому пробачив, оскільки Крим мав бути російським. Тепер він «проник» до Східної України, але світ

вагається, оскільки проникнення – це не зовсім вторгнення. Але якщо Захід не зіткнеться із Путіним зараз, то останній може прийти до його дверей», – попереджав «The Economist» [9].

Політологи Оксфордського університету Гвендолін Сассе та Лондонського економічного університету Джеймс Хьюз у своєму дискурсі «Створення федеральної України?» розмірковують над позитивними і негативними моментами федеративного устрою, в т. ч. його перспективами для України, та про два сценарії майбутнього розвитку. Вони вважають, що, *по-перше*, може відбутися асиметрична децентралізація (тобто різні угоди з різними регіонами країни). Новий уряд Києва міг би брати участь у двосторонніх переговорах з окремими регіонами на південному сході. Такий процес неминуче буде багато в чому непрозорий. Цей асиметричний федеративний підхід, як і підхід російського президента Б. Єльцина до етнічних республік у Росії в середині 1990-х років, може створити певну короткострокову стабільність, але це також антагонізуватиме інші регіони і буде уразливим у багатьох аспектах [25].

По-друге, може пройти загальнодержавний процес конституційної реформи з метою всебічної федералізації або децентралізації, більших повноважень для всіх регіонів, надання самоврядних повноважень у культурній сфері (включаючи мову та освіту), економічному управлінні, оподаткуванні та поліцейській діяльності. Вибори (а не призначення на посаду президентом) регіональних губернаторів є важливим аспектом реформ. Цей процес реформ може бути досягнутий як конституційною конвенцією, так і конституційним комітетом у

парламенті, а потім загальнонаціональним референдумом. Ці кроки породжують демократичний процес обговорення, діалогу та участі і, сподіваємось, об'єднують українське суспільство. Безумовно, існує міжнародний моніторинг і поради, – зауважують вчені [25].

Що стосується федералізації України, то зауважимо, що поряд із деякими позитивними її аспектами (збільшення повноважень територіальних громад у відносинах із центром і взаємного контролю двох гілок влади, вибір шляхів і механізмів розвитку конкретних регіонів, перерозподіл фінансових потоків, зниження рівня суперечностей у суспільстві тощо), враховуючи теперішню ситуацію в країні, є немало й негативних. *По-перше*, федералізація спричинить ще більший розкол всередині України, зокрема за мовним критерієм на російськомовні та україномовні регіони, що ще більше призведе до конфліктних ситуацій. *По-друге*, федералізація небезпечна через різний економічний потенціал регіонів України (захід – аграрний, схід – індустріальний). Унітарна форма держави більш-менш дає можливість зрівнювати темпи розвитку; у федеративній державі відмінності в економічному розвитку регіонів будуть загострюватися. *По-третє*, якщо навіть федералізація викоринить культурні протиріччя між регіонами, хоча немає жодних гарантій, що це так і буде, вона не зможе допомогти у зовнішній політиці, зокрема у питаннях вступу до НАТО, ЄС чи навіть Митного союзу, і до спільної думки дійти буде дуже важко, якщо взагалі можливо.

Отже, на нашу думку, унітарна держава характеризується більшою єдністю, від єдності органів державної влади,

збройних сил, податкової системи тощо до єдності інтересів громадян та території, і тільки унітарна держава зможе на сьогодні зберегти цілісність України.

Американський недержавний аналітичний центр «Stratfor» розмірковував над тим, що намагався приховати російський президент В. Путін, коли анексував Крим у 2014 році. Зазначалося, що ціна анексії півострова була насправді надто високою для Москви – російська агресія змусила членів НАТО «зміцнити свою військову присутність у Східній Європі», а західні країни – накласти численні санкції щодо російської енергетичної, фінансової та оборонної сфер. На думку А. Ілларіонова, колишнього радника з економічних питань В. Путіна, «втручання Росії в Україну коштувало Москві принаймні 94 мільярди доларів на рік». Слід також пам'ятати й про падіння цін на нафту та економічну кризу, в якій опинилася Росія внаслідок агресії проти України. Все це стало високою ціною, яку Росії довелося заплатити за анексію Криму.

Західні політичні експерти довго намагалися зрозуміти, чому Росія пішла на такі витрати: хтось аналізував дії Путіна як спробу повернути колишні території СРСР, хтось вважав, що анексія Криму – це відповідь на постійне розширення НАТО, та лише одиниці звернули увагу на внутрішні причини зовнішньої агресії Кремля.

Ціна проведення Олімпіади в Сочі, яка відбулася напередодні анексії Криму, спричинила обурення російського народу – адже це були найдорожчі зимові Олімпійські ігри в історії, які коштували приблизно 50 мільярдів доларів США. Деякі експерти вважають, що частково причиною анексії могло бути

відвернення уваги від шалених витрат Кремля на Олімпійські ігри та пов'язаної з ними корупції, адже це вказувало на ще серйозніші проблеми всередині Росії. Однак «втручання в інші країни є дорогим засобом для маскуванню суперечностей всередині країни» [8].

Впливова британська фінансова газета «Financial Times» пише, що реальна битва за майбутнє України наразі точиться в економічній сфері держави. Найважливішим завданням України, на думку автора, є «відновлення стабільності та економічного процвітання, навіть якщо її територіальна цілісність зазнає жорстокого тиску» [8]. Він вважає, що російська агресія мала на меті не захоплення українських земель, а дестабілізацію української економіки, щоб максимально послабити Україну як державу. На початку конфлікту Кремлю вдалося досягти запланованої мети – в результаті російської агресії гривня втратила 70% від своєї вартості щодо долара, почалася інфляція, а економіка України зазнала суттєвого занепаду [8]. Та три роки потому автор бачить дещо іншу картину: макроекономічна стабільність досягнута, й Україна опинилася на шляху економічного відновлення, українська економіка досягає позитивних результатів. А Угода про вільну торгівлю з ЄС «створює можливість для України стати невід'ємною частиною континентального ланцюга поставок» [8]. Києву слід робити все необхідне для успішного реформування своєї економіки. Особливої уваги потребує боротьба з корупцією, яка є найбільшим викликом для розвитку стабільної країни. Підсумовуючи, журналіст відзначає, що саме реформи, а не військовий потенціал, допоможуть Україні досягти економічної незалежності, зауважуючи,

що «реформи є і завжди були її найсильнішою зброєю» [8].

Американська газета «The Washington Times» розмірковує над глобальними амбіціями В. Путіна. Автор вважає, що російський президент хоче повернути Москві її радянську славу, перетворивши Росію на повноцінного конкурента США. Щоб досягти цієї мети, В. Путіну необхідно мати контроль над Східною та Центральною Європою, навіть якщо це призведе до серйозного погіршення відносин із Заходом, – зазначає він [8]. Зазіхання Кремля на статус наддержави очевидне, – йдеться у статті. Російська військова потужність опинилася у поганому стані після розпаду СРСР, та зараз Кремль знову нарощує й модернізує свій військовий потенціал. Треба також пам'ятати, зауважує автор, що Росія все ж має досить потужний ядерний арсенал, який може серйозно загрожувати світові, про що російський лідер дуже любить нагадувати [8]. Журналіст зауважує, що «західні угоди з корумпованими російськими фінансовими установами та олігархами часто тісно пов'язані з самим В. Путіним», чиї особисті статки вважають більшими, ніж у Білла Гейтса та Джефа Безоса – найбагатших людей світу [8].

Однією з пророчих, на нашу думку, можна вважати статтю «Ненаситна. Ціна спроби зупинити російського ведмеда зараз висока – але вона може бути ще вища, якщо Захід нічого не робитиме» («The Economist», 19 квітня 2014 р.). У ній йдеться про те, що в 2008 р. В. Путін здійснив вторгнення у Грузію, потім анексував Крим, а Захід лише спостерігав, оскільки Росія «була надто важлива, щоби піти проти неї». Але тепер «Захід має показати, що подальші дії будуть

дорого коштувати Путіну. Поки що риторика Заходу йде значно далі, ніж його бажання діяти – лише додаючи цим ауру слабкості. Не такими великими є жертви заради України, якщо йдеться про загрозу війни із Росією, в якій є ядерна зброя», – пише часопис [3].

Продовження в наступному номері

ЛІТЕРАТУРА

1. Генсек НАТО звинуватив Росію в причетності до заворушень в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/politics/908065-gensek-nato-zvinuvativ-rosiyu-v-prichetnosti-dozavorushen-v-ukrajini.html>
2. Завгородня І. Німецька преса про Україну: Ейфорія – поганий порада / Інна Завгородня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/inozmi/deutsche-welle/2014/02/27/7016477/>
3. Дорош М. 2014 рік: Україна у фокусі світових медіа. Топ-15 найбільш резонансних статей 2014 року про Україну в провідних англомовних виданнях світу / Марина Дорош [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.mediasapiens.ua/trends/1411977954/2014_rik_ukraina_u_fokusi_svitovikh_media/
4. Кирилук Т., Кондрачук М. «Київ у вогні»: як світові ЗМІ висвітлювали розстріли на Майдані / Тетяна Кирилук, Марія Кондрачук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/ukrainian/features-39002558>
5. Мартинов А. Німецька громадська думка щодо політичної трансформації в Україні (2012–2015 рр.) / Андрій Мартинов // Україна–Європа–Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини / Гол. ред. Л. М. Алексієвць. – Вип. 15: Присвячується 75-річчю Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – С. 169–177.
6. МЗС Британії: Заворушення в Україні спланувала Росія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/14/7022381>
7. Польовик С. М. Контент-аналіз польського видання «Річ Посполита» (Rzeczpospolita) як джерела формування інформаційно-бібліографічного бюлетеня «Україна у відгуках зарубіжної преси» / С. М. Польовик // Вісник Одеського національного університету. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – Одеса, 2016. – Т. 21. – Вип. 1. – С. 63–72.
8. Савчук Т. Що Путін намагався приховати анексією Криму? (Світова преса) / Тетяна Савчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/28597813.html>
9. Світ про Україну в 2014-му: рік тривоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/World/126873>
10. Світ про Україну: Проблеми Києва зникли з риторики Обама [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Politics/143755>
11. Сидорчук Т. Роль ФРН у формуванні спільної позиції ЄС щодо російсько-українського конфлікту / Т. Сидорчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bintel.com.ua/uk/article/rol_frg_v_formirovanii_obshhej_pozicii_es_2
12. Терористи збили пасажирський Boeing 777 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zaxid.net/teroristi_zbili_pasazhirskiy_boeing_777_n1315384
13. Туск Д. Путін зупиниться там, де дозволить Україна / Д. Туск [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/13/7022254>
14. Україна у світових мас-медіа. Доповідь №2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://geostrategy.ua/node/885>
15. Morello Carol, Faiola Anthony. Crimea sets referendum on joining Russia [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.washingtonpost.com/world/crimea-sets-referendum-on-joining-russia/2014/03/06/>

d06d8a46-a520-11e3-a5fa-55f0c77bf39c_story.html?utm_term=.a66d4df4896e

16. Morello Carol, Englund Will, Witte Griff. Crimea's parliament votes to join Russia [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.washingtonpost.com/world/crimeas-parliament-votes-to-join-russia/2014/03/17/5c3b96ca-adba-11e3-9627-c65021d6d572_story.html?utm_term=.841e789cb2f7

17. DeYoung Karen U.S. warns Russia against annexing Crimea [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.washingtonpost.com/world/national-security/us-warns-russia-against-annexing-crimea/2014/03/16/2b4a7006-ad45-11e3-9627-c65021d6d572_story.html?utm_term=.c7f0b81306c (16 березня),

18. Morello Carol, Constable Pamela, Faiola Anthony. Crimeans vote to break away from Ukraine, join Russia [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.washingtonpost.com/world/crimeas-parliament-votes-to-join-russia/2014/03/17/5c3b96ca-adba-11e3-9627-c65021d6d572_story.html?utm_term=.d256a65704b8

19. DeYoung Karen, Witte Griff. Russia recognizes Crimea's independence, defying new US and EU sanctions [Electronic resource]. – Mode of access: https://translate.google.com.ua/translate?hl=uk&sl=en&tl=uk&u=https%3A%2F%2Fwww.washingtonpost.com%2Fworld%2Fnational-security%2Fus-eu-announce-sanctions-following-vote-in-ukraine%2F2014%2F03%2F17%2F3223799c-add9-11e3-a49e-76adc9210f19_story.html&anno=2

20. Somin Ilya. The dubious Crimean referendum on annexation by Russia [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.washingtonpost.com/news/voikh-conspiracy/wp/2014/03/17/the-dubious-crimean-referendum-on-annexation-by-russia/?utm_term=.540a1f2b69bd

21. Transcript: Putin says Russia will protect the rights of Russians abroad [Electronic resource]. – Mode of access: <https://translate.google.com.ua/translate?hl=uk&sl=en&tl=uk>

&u=https%3A%2F%2Fwww.washingtonpost.com%2Fworld%2Ftranscript-putin-says-russia-will-protect-the-rights-of-russians-abroad%2F2014%2F03%2F18%2F432a1e60-ae99-11e3-a49e-76adc9210f19_story.html&anno=2

22. Englund Will. Kremlin says Crimea is now officially part of Russia after treaty signing, Putin speech [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.washingtonpost.com/world/russias-putin-prepares-to-annex-crimea/2014/03/18/933183b2-654e-45ce-920e-4d18c0ffec73_story.html?utm_term=.83a72a9eb8c7 https://www.washingtonpost.com/world/russias-putin-prepares-to-annex-crimea/2014/03/18/933183b2-654e-45ce-920e-4d18c0ffec73_story.html?utm_term=.527c6165678f

23. Tucker Joshua. What is motivating Putin? [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2014/03/18/what-is-motivating-putin/?utm_term=.4c5d31f4a48f

24. Frye Timothy. The downsides of Crimea for Russia [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2014/03/19/the-downsides-of-crimea-for-russia/?utm_term=.d2655459cadd

25. Sasse Gwendolyn, Hughes James. Building a federal Ukraine? [Electronic resource]. – Mode of access: // <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2014/03/19/building-a-federal-ukraine/>

26. Witte Griff, Englund Will. Russia celebrates Crimea annexation while Ukraine looks to West for support [Electronic resource]. – Mode of access: https://www.washingtonpost.com/world/national-security/putin-signs-bill-completing-annexation-of-crimea-as-sanctions-take-hold/2014/03/21/ef038a44-b0f3-11e3-a49e-76adc9210f19_story.html?utm_term=.c7615a585c78

27. DeYoung Karen. US warns Russia against annexing Crimea [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www>

washingtonpost.com/world/national-security/us-warns-russia-against-annexing-crimea/2014/03/16/2b4a7006-ad45-11e3-9627-c65021d6d572_story.html?utm_term=.fffe3e56f74d

28. Vesper Reinhard. Lehrer in Orange. Woran die Revolution in der Ukraine nach 2004 gescheitert ist // Frankfurter Allgemeine Zeitung. – 2014. – 25 Februar. – S. 10.

29. Soros George. Ein Marshall Plan für die Ukraine // Süddeutsche Zeitung. – 2014. – 27 Februar. – S. 2.

30. Russland setzt Krim – Invasion fort // Süddeutsche Zeitung. – 2014. – 4 März. – S. 1.

31. Krim Parlament für Anschluss an Russland // Frankfurter Allgemeine Zeitung. – 2014. – 7 März. – S. 1 [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/europa/simferopol-krim-parlament-will-den-anschluss-an-russland-12834326.html>

32. Kohler Bernhard. Über die Krim hinaus // Frankfurter Allgemeine Zeitung. – 2014. – 10 März. – S. 1.

33. McPhedran Charles, Anna Arutunyan. Crimea votes to join Russia; Ukrainians prepare for war [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.usatoday.com/story/news/world/2014/03/16/crimea-referendum-ukraine-russia/6484251>

REFERENCES

1. NATO Secretary General Accused Russia of Involvement in Riots in Ukraine. [online]. Available at: <https://www.unian.ua/politics/908065-gensek-nato-zvinuivat-rosiyu-v-prichetnosti-do-zavorushen-v-ukrajini.html> [in Ukr.]

2. ZAVHORODNIA, I. German Press about Ukraine: Euphoria is a Bad Advisor. [online]. Available at: <http://www.pravda.com.ua/inozmi/deutsche-welle/2014/02/27/7016477/> [in Ukr.]

3. DOROSH, M. 2014: Ukraine Is in the Spotlight of the Global Media. Top 15 Most Resonant Articles of 2014 about Ukraine in the Leading English-Language Editions of the World [online]. Available at: [\[mediasapiens.ua/trends/1411977954/2014_rik_ukraina_u_fokusi_svitovikh_media/\]\(http://mediasapiens.ua/trends/1411977954/2014_rik_ukraina_u_fokusi_svitovikh_media/\) \[in Ukr.\]](http://osvita.</p>
</div>
<div data-bbox=)

4. KYRYLIUK, T., KONDRACHUK, M. “Kyiv on Fire”: How the World’s Media Covered the Shootings on the Maidan. [online]. Available at: <http://www.bbc.com/ukrainian/features-39002558> [in Ukr.]

5. MARTYNOV, A. (2015). German Public Opinion on the Political Transformation in Ukraine (2012–2015). In: L. ALEKSIIEVETS, ed., *Ukraina–Yevropa–Svit. Mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats. Serii: Istorii, mizhnarodni vidnosyny.* (Ukraine–Europe–World. International Collection of Scientific Works. History and International Relations Series), Vol. 15: Dedicated to the 75th Anniversary of Ternopil V. Hnatiuk National Pedagogical University. Ternopil: Ternopil V. Hnatiuk National Pedagogical University Press, pp. 169–177. [in Ukr.]

6. MFA of Britain: Russia Has Planned Unrest in Ukraine [online]. Available at: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/14/7022381> [in Ukr.]

7. POLOVYK, S. (2016). Content Analysis of the Polish Newspaper “Rzeczpospolita” – Source for Information and Bibliographic Bulletin “Ukraine in the Reviews of the Foreign Press”. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Bibliotekoznavstvo, bibliohrafoznavstvo, knyhoznavstvo.* (Odessa National University Bulletin. Series: Library Science, Bibliography, Book Science), Vol. 21 (1). Odessa, pp. 63–72. [in Ukr.]

8. SAVCHUK, T. What Putin Tried to Hide by the Annexation of Crimea? (World Press) [online]. Available at: <https://www.radiosvoboda.org/a/28597813.html> [in Ukr.]

9. World about Ukraine in 2014: A Year of Anxiety: [online]. Available at: <http://tyzhden.ua/World/126873> [in Ukr.]

10. World about Ukraine: The Problems of Kiev Disappeared from Obama’s Rhetoric [online]. Available at: <http://tyzhden.ua/Politics/143755> [in Ukr.]

11. SYDORCHUK, T. The Role of the Federal Republic of Germany in Shaping the EU’s

Common Position on the Russian-Ukrainian Conflict [online]. Available at: http://bintel.com.ua/uk/article/rol_frg_v_formirovanii_obshej_pozicii_es_2 [in Ukr.]

12. *Terrorists Shot Down a Passenger Boeing 777* [online]. Available at: https://zaxid.net/teroristi_zbili_pasazhirskiy_boeing_777_n1315384 [in Ukr.]

13. TUSK, D. *Putin Will Stop Where Ukraine Will Allow* [online]. Available at: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/04/13/7022254> [in Ukr.]

14. *Ukraine in the World Mass Media. Report No. 2* [online]. Available at: <http://geostrategy.ua/node/885> [in Ukr.]

15. MORELLO, C., FAIOLA, A. *Crimea Sets Referendum on Joining Russia* [online]. Available at: https://www.washingtonpost.com/world/cremia-sets-referendum-on-joining-russia/2014/03/06/d06d8a46-a520-11e3-a5fa-55f0c77bf39c_story.html?utm_term=.a66d4df4896e [in Eng.]

16. MORELLO, C., ENGLUND, W., WITTE, G. *Crimea's Parliament Votes to Join Russia* [online]. Available at: https://www.washingtonpost.com/world/cremia-parliament-votes-to-join-russia/2014/03/17/5c3b96ca-adba-11e3-9627-c65021d6d572_story.html?utm_term=.841e789cb2f7 [in Eng.]

17. DeYOUNG, K. (16 Mar. 2014) *U.S. Warns Russia against Annexing Crimea* [online]. Available at: https://www.washingtonpost.com/world/national-security/us-warns-russia-against-annexing-crimea/2014/03/16/2b4a7006-ad45-11e3-9627-c65021d6d572_story.html?utm_term=.c5ff70b81306c [in Eng.]

18. MORELLO, C., CONSTABLE, P., FAIOLA, A. *Crimeans Vote to Break Away from Ukraine to Join Russia* [online]. Available at: https://www.washingtonpost.com/world/cremia-parliament-votes-to-join-russia/2014/03/17/5c3b96ca-adba-11e3-9627-c65021d6d572_story.html?utm_term=.d256a65704b8 [in Eng.]

19. DeYOUNG, K., WITTE, G. *Russia Recognizes Crimea's Independence, Defying New*

U.S. and EU Sanctions [online]. Available at: https://translate.google.com.ua/translate?hl=uk&sl=en&tl=uk&u=https%3A%2F%2Fwww.washingtonpost.com%2Fworld%2Fnational-security%2Fus-eu-announce-sanctions-following-vote-in-ukraine%2F2014%2F03%2F17%2F3223799c-add9-11e3-a49e-76adc9210f19_story.html&anno=2 [in Eng.]

20. SOMIN, I. *The Dubious Crimean Referendum on Annexation by Russia* [online]. Available at: https://www.washingtonpost.com/news/volokh-conspiracy/wp/2014/03/17/the-dubious-crimean-referendum-on-annexation-by-russia/?utm_term=.540a1f2b69bd [in Eng.]

21. *Transcript: Putin Says Russia Will Protect the Rights of Russians Abroad* [online]. Available at: https://translate.google.com.ua/translate?hl=uk&sl=en&tl=uk&u=https%3A%2F%2Fwww.washingtonpost.com%2Fworld%2Ftranscript-putin-says-russia-will-protect-the-rights-of-russians-abroad%2F2014%2F03%2F18%2F432a1e60-ae99-11e3-a49e-76adc9210f19_story.html&anno=2 [in Eng.]

22. ENGLUND, W. *Kremlin Says Crimea Is Now Officially Part of Russia after Treaty Signing, Putin Speech* [online]. Available at: https://www.washingtonpost.com/world/russias-putin-prepares-to-annex-crimea/2014/03/18/933183b2-654e-45ce-920e-4d18c0ffec73_story.html?utm_term=.83a72a9eb8c7 https://www.washingtonpost.com/world/russias-putin-prepares-to-annex-crimea/2014/03/18/933183b2-654e-45ce-920e-4d18c0ffec73_story.html?utm_term=.527c6165678f [in Eng.]

23. TUCKER, J. *What Is Motivating Putin?* [online]. Available at: https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2014/03/18/what-is-motivating-putin/?utm_term=.4c5d31f4a48f [in Eng.]

24. FRYE, T. *The Downsides of Crimea for Russia* [online]. Available at: https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2014/03/19/the-downsides-of-crimea-for-russia/?utm_term=.d2655459cadd [in Eng.]

25. SASSE, G., HUGHES, J. *Building a Federal Ukraine?* [online]. Available at: // <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2014/03/19/building-a-federal-ukraine/> [in Eng.]
26. WITTE, G., ENGLUND, W. *Russia Celebrates Crimean Annexation, while Ukraine Looks to West for Support* [online]. Available at: https://www.washingtonpost.com/world/national-security/putin-signs-bill-completing-annexation-of-crimea-as-sanctions-take-hold/2014/03/21/ef038a44-b0f3-11e3-a49e-76adc9210f19_story.html?utm_term=.c7615a585c78 [in Eng.]
27. DeYOUNG, K. *U.S. Warns Russia against Annexing Crimea* [online]. Available at: https://www.washingtonpost.com/world/national-security/us-warns-russia-against-annexing-crimea/2014/03/16/2b4a7006-ad45-11e3-9627-c65021d6d572_story.html?utm_term=.fffe3e56f74d [in Eng.]
28. VESER, R. (25 Feb. 2014). Lehrer in Orange. Woran die Revolution in der Ukraine nach 2004 gescheitert ist. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, S. 10. [in Ger.]
29. SOROS, G. (27 Feb. 2014). Ein Marshall Plan für die Ukraine. *Süddeutsche Zeitung*, S. 2. [in Ger.]
30. Russland setzt Krim – Invasion fort. (4 Mär. 2014). *Süddeutsche Zeitung*, S. 1. [in Ger.]
31. Krim Parlament für Anschluss an Russland. (7 Mär. 2014). *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, S. 1 [online]. Available at: <http://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/europa/simferopol-krim-parlament-will-den-anschluss-an-russland-12834326.html> [in Ger.]
32. KOHLER, B. (10 Mär. 2014). Über die Krim hinaus. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, S. 1. [in Ger.]
33. McPHEDRAN, Ch., ARUTUNYAN, A. *Crimea Votes to Join Russia; Ukrainians Prepare for War* [online]. Available at: <https://www.usatoday.com/story/news/world/2014/03/16/crimea-referendum-ukraine-russia/6484251> [in Eng.]

I. Krasnodemska

Russian-Ukrainian War in the Discourse of Western Mass Media (2014–2016)

Abstract

The Russian-Ukrainian war in southern and eastern Ukraine, which has been going on for more than 3 years, was preceded by the Revolution of Dignity (December 2013 – February 2014). It was the foreign mass media of early 2014 that paid special attention to it, publishing photos from the Maidan in Ukraine, providing various informational and analytical articles that highlighted the course of the confrontation and expressed hopes for change, reflection on values, appeals for introducing sanctions and resignation of the then President V. Yanukovych, fears of the civil war and the Yugoslav scenario.

The Russian-Ukrainian conflict develops in the face of a systematic denial by the Russian Federation of its armed aggression. To a great extent, this doesn't allow to clearly and unambiguously define the legal nature of the armed conflict, which results in a lack of its clear estimates from the Ukrainian society and the international community.

In September 2014, according to western media, politicians and experts, the situation in eastern Ukraine changed a little, as Kyiv was gradually losing control over vast territories in the east, occupied by pro-Russian militants. From now on, the Russian Federation is clearly perceived in the West as a direct initiator and participant of the conflict, having a decisive influence on its course. At the same time, there is growing awareness that it was the refusal of the United States and NATO to provide military assistance to Ukraine that contributed to such state of things. Currently, there is no expectation of rapid de-escalation in eastern Ukraine. There is a widespread opinion that Moscow is holding a course for freezing the conflict after the Transnistrian scenario.